

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNİN ÖĞRETMEN ADAYLARININ MESLEKİ YETERLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

İnanç ETİ¹, Betül KARADUMAN²

1 Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Anabilim Dalı, Adana, ieti@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9736-094X.

2 Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı, Adana, bkaraduman@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7724-3930.

Geliş Tarihi: 28.08.2020 Kabul Tarihi: 12.11.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.787238

Öz: Bu araştırmanın amacı; COVID-19 pandemisi sürecinin öğretmen adaylarının mesleki yeterlikleri açısından incelemektir. Araştırma, nitel bir durum çalışması olarak planlanmıştır. Türkiye'nin güneyinde yer alan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde yer alan dokuz lisans programında eğitim görmekte olan 44 son sınıf öğretmen adayı araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Katılımcıların seçiminde örnekleme stratejilerinden amaçlı örnekleme türünde maksimum çeşitlilik örnekleme stratejisi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu ve yarı - yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yapılan içerik analizinden elde edilen bulgular; öğretmen adaylarının % 40.9'unun kendini mesleki olarak "yeterli" gördüğünü, % 38.6'sının "gelişim gereksinimi duyduğunu" ve %20.5'i ise kendisini "yetersiz" hissettiğini ortaya koymuştur. Öğretmen adaylarının, mesleki yeterlik alt alanlarından en çok tutum ve değerler alanında kendilerini yeterli gördükleri (%68.2), mesleki alan bilgisi ve mesleki beceriler alt alanlarında ise kendilerini daha az yeterli hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Öğretmenlik Uygulaması dersinin uzaktan eğitimle işlenmesini öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini çoğunlukla olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra devam eden pandemi sürecinde göreve başlamaya ilişkin çoğunlukla olumlu düşüncelere sahip oldukları; zorlukların üstesinden gelebileceklerine inandıkları, kendilerini yeterli hissettikleri, pandemiye uyum sağlayabilmek için gereken motivasyona sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, öğretmen adayları, mesleki yeterlik, öğretmenlik uygulaması.

INVESTIGATION OF COVID-19 PANDEMIC PROCESS IN TERMS OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF TEACHER CANDIDATES

Abstract:

The aim of this study is to examine the professional competencies of teacher candidates in COVID-19. The research was designed as a qualitative case study. The participants of this research are 44 senior-year teacher candidates in nine departments of the education faculty at a state university in the south of Turkey. In the selection of the participants, the maximum diversity sampling strategy was used as purposeful sampling type. The data of the research were obtained by personal information form and semi-structured interview form. Findings obtained from content analysis revealed that, 40.9% of the teacher candidates consider themselves "competent", 38.6% of them "need development" and 20.5% of them feel "incompetent". Among the sub-domains of professional competences, the teacher candidates consider themselves competent in "attitudes and values" (68.2%), and feel less competent in "vocational domain knowledge" and "vocational skills" sub-domains. In addition, the Online Teaching Practice course affected the professional competencies of teacher candidates negatively. Lastly, teacher candidates mostly had positive thoughts about inauguration in the pandemic process after graduation and they believe that they can overcome difficulties, feel themselves competent, and have required motivation to adapt to the pandemic.

Key Words: Covid-19, teacher candidate, professional competencies, teaching practice.

Giriş

Eğitim hem bireyin hem de toplumun geleceğini şekillendiren, ekonomik, politik, sosyal ve bireysel gelişmelere katkı sağlayan ve aynı zamanda bu alanlardan etkilenen bir sistemdir (Barlett ve Burton, 2020). Her türlü toplumsal değişimden etkilenen eğitim sistemi bu süreçte toplumu etkileme gücüne de sahiptir (Kırmızıgül, 2020). Bu bağlamda toplumsal değişimin bazı zamanlarda hızlı bazı zamanlarda yavaş ve kendiliğinden, devlet tarafından planlı ya da plansız bir biçimde gerçekleşebildiği görülmektedir (Şişman, 2010). 21.yüzyılın başında gerçekleşen bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak hızlı toplumsal değişim beraberinde farklı eğitsel gereksinimleri ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle eğitim programları ve öğretmen nitelikleri yeniden gözden geçirilmiştir (MEB, 2017). Ancak içinde bulunduğumuz bu günlerde dünyamız, toplum düzenlerini temelinden sarsan yeni bir durumla karşı karşıyadır.

Beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan COVID-19 virüsü tüm toplum düzenlerini etkilediği gibi eğitim sistemi de bu değişimden payını almıştır. Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılı sonunda ortaya çıkan virüs tüm dünyaya hızla yayılmış ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak açıklanmıştır (WHO, 2020). Ülkemizde ise ilk vakanın görülmesinin ardından 16 Mart 2020 tarihinden itibaren yükseköğretim kurumlarında eğitime üç hafta ara verilmiştir. Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2020), 26 Mart tarihinde üniversitelerde eğitimin yüz yüze yapılamayacağını ve uzaktan eğitim sürecine geçileceğini belirtmiştir. Bu kararın ardından yükseköğretim kurumları eğitime farklı uygulama ve araçlarla uzaktan eğitimle devam etmiştir.

Uzaktan eğitim; öğrenme grubunun fiziksel olarak farklı yerlerde olduğu, öğrencileri, eğitim kaynaklarını ve eğitimcileri birbiriyle buluşturmak için etkileşimli iletişim sistemlerinin kullanıldığı kurumsal tabanlı, örgün bir eğitim olarak tanımlanmaktadır (Schlosser ve Simonson 2009). Uzaktan eğitim asenkron (eş zamanlı olmayan) ve senkron (eş zamanlı) olarak iki şekilde uygulanmaktadır. Katılımın zaman kısıtlaması olmadan öğrencilerin seçtikleri bir zamanda ve mekânda derslere katılma olanağı sağlayan uzaktan eğitim türüne asenkron eğitim denilmekteyken katılımın eş zamanlı olarak yapıldığı türüne de senkron eğitim adı verilmektedir (Öztaş ve Kılıç, 2017). Pandemi sürecinde üniversiteler hızla uzaktan eğitimi başlatmıştır. Ülkemizdeki 189 üniversitenin %64' ü (121 üniversite) 23 Mart 2020 tarihinde, %21,6'sı (41 üniversite) 30 Mart 2020 tarihinde, %13,2'si (25 üniversite) 6 Nisan 2020 tarihinde uzaktan eğitime başlamıştır (Dikmen ve Bahçeci, 2020). Tüm fakültelerde olduğu gibi eğitim fakültelelerinde de eğitim senkron ya da asenkron biçimlerde uzaktan devam etmiş ve son sınıf öğretmen adayları bu şekilde mezun olmuşlardır.

YÖK (2018), öğretmen yetiştirme lisans programlarında, değişen toplumsal yapı ve gereksinimler doğrultusunda bir güncelleme yapmıştır. Öğretmenlikle ilgili Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] ve YÖK tarafından yapılan önceki düzenlemeler sonucunda öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri yeniden tanımlanmış (MEB, 2017) ve okul-fakülte işbirliği bu noktada artırılmıştır. Lisans programları; Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerinin %30-35; Genel Kültür derslerinin %15 - 20 ve Alan Eğitimi derslerinin de %45-50 oranında yer aldığı çekirdek bir program oluşturulmuştur. Programda meslek bilgisi dersi olarak belirlenen zorunlu "Öğretmenlik Uygulaması" dersleriyle son sınıfta iki dönem olarak öğretmen adaylarının MEB okullarında bulunması ve daha çok öğretmenlik uygulaması yapmaları amaçlanmıştır (YÖK, 2018). Böylece öğretmen adaylarının lisans programı boyunca almış oldukları meslek bilgisi ve alan eğitimi derslerini uygulayarak öğretmenlik mesleğine ilişkin meslek öncesi deneyim kazanmaları beklenmektedir.

Öğretmenlik kariyer basamakları modeline göre, öğretmenlik mesleğinin ilk basamağını hizmet öncesi eğitim oluşturmaktadır. Bu basamakta kişi üniversitede aldığı eğitim ile mesleki bir rol kazanır (Burke, Christensen, Fessler, McDonnell ve Price, 1987). Öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirebilmek için

öğretmenlerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumlar “öğretmenlik mesleği yeterliklerini” oluşturmaktadır. Bu yeterliklerin kullanım alanlarından biri de hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarıdır (MEB, 2017). Uygun niteliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi, gelişmekte olan ülkelerde politik, sosyal ve ekonomik büyüme için hayati önem taşımaktadır (Sharpes, 1988). Bu nedenle hizmet öncesi öğretmen eğitimi genellikle öğretmenleri ve öğretim süreçlerini değiştirmek, öğretmen olmanın ne anlama geldiğine dair söylem ve uygulamaları geliştirmek için temel bir altyapı sağlama görevi görmektedir (Murray, Swennen ve Kosnik, 2019). Ayrıca hizmet öncesi öğretmen eğitimi, akademik bilginin mesleğe entegre edilmesine aracı olur ve öğretmen adaylarının yeterliklerine katkı sağlayarak öğretmenlik kimliği kazanmalarında önemli bir rol oynar (Krzywacki, 2009). Öğretmen yetiştiren kurumlar olarak yetkilendirilen üniversitelerde sunulan eğitim süreçlerinin planlanmasında öğretmen yeterlikleri göz önünde bulundurularak gelecekte eğitim sisteminde yer alacak öğretmen adaylarının yetkinliklerinin artırılması amaçlanmaktadır (MEB, 2017). Bu amaca hizmet eden bir diğer hizmet öncesi eğitim fırsatı da eğitim fakültelerinin tüm lisans programlarında zorunlu ders olan “Öğretmenlik Uygulaması” dersleridir. Öğretmen eğitiminde, öğretmenlik uygulaması okul bağlamında sosyal etkileşim ve katılım için bir fırsat sağlar (Walshaw, 2004). Hizmet öncesi eğitimin öğretmenlik mesleği yeterliklerini etkilediği gerçeğinden hareketle üniversitelerdeki eğitim süreçlerinde meydana gelen değişimlerin öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini de etkileyebileceği düşünülmektedir.

Covid-19 Pandemisi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim-öğretim süreçlerini her kademedede doğrudan etkilemiştir. Dünyada okul öncesinden yükseköğretim kademesine kadar tüm öğrencilerin eğitime devam etmesini sağlamak için çevrimiçi yöntemlere hızlı bir geçiş yapıldı. Bazı kurumlar uzaktan eğitim altyapısına sahip olsalar da personel ve öğrenciler bu yeni platforma uyum sağlamakta zorluklar yaşamıştır (Allen, Rowan ve Singh, 2020). Pandemi sürecinde tüm eğitim kademeleri tarafından kullanılan uzaktan eğitimin doğal afetler ve salgınlarda eğitimin devamlılığı için alternatif bir yöntem olduğu görülmüştür (Telli Yammamoto ve Altun, 2020). Ancak yüz yüze eğitim süreçlerinden gelen öğrenciler için uzaktan eğitim yeni bir deneyim olup bu süreci nasıl algıladıkları ve neler yaşadıklarına ilişkin çalışma sonuçlarına göre uzaktan eğitim uygulama ve süreçleri düzenlenmelidir. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ele alan önceki çalışmalar incelendiğinde; eğitimin en etkili şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze eğitimin gerekliliği (Kıralı ve Alıcı, 2016), eğitimin başarısının öğrenene bağlı olduğu ve başarısız olduğu (Öztaş ve Kılıç, 2017) gibi sonuçlar elde edilmiştir. Pandemi döneminde yapılan çalışmalarda ise, bu dönem için en uygun sistemin uzaktan eğitim olduğu ancak etkileşimin kısıtlı olduğu (Terenko ve Ogienko, 2020), öğretmen adaylarının geleneksel eğitimi uzaktan eğitime tercih ettikleri (Karatepe, Küçükgençay ve Peker, 2020), rahat ve kolay bir sistem olmasına karşın uygulama dersleri için uygun olmadığı (Altun Ekiz, 2020) ve öğretmenlik uygulamasının gerçekleştirilememesinden dolayı öğretmenlik mesleği kimliğinin olum-

suz etkilendiği (González-Calvo, Barba-Martín, Bores-García, ve Gallego-Lema, 2020) gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun yanında öğretmen adaylarının pandemi sürecinde değişen eğitim ortamlarının mesleki yeterliklerini nasıl etkilendiğini ortaya koymak öğretmen yetiştirme süreçlerine katkı sağlayacaktır.

Tüm bu bilgilerden hareketle, öğretmen adaylarının Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitimle devam eden eğitim-öğretim süreçlerinin öğretmen adaylarının mesleki yeterlikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Pandemi sürecinde öğretmen adaylarının genel mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri nasıldır?
2. Pandemi sürecinde öğretmen adaylarının mesleki yeterlik alt alanlarına ilişkin (mesleki alan bilgisi, mesleki beceri, tutum ve değerler) görüşleri nasıldır?
3. Pandemi sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine uzaktan eğitimle devam etmelerinin mesleki yeterliklerine etkisi nasıldır?
4. Pandemi sürecinde öğretmen olarak göreve başlamaya ilişkin görüşleri nasıldır?

Yöntem

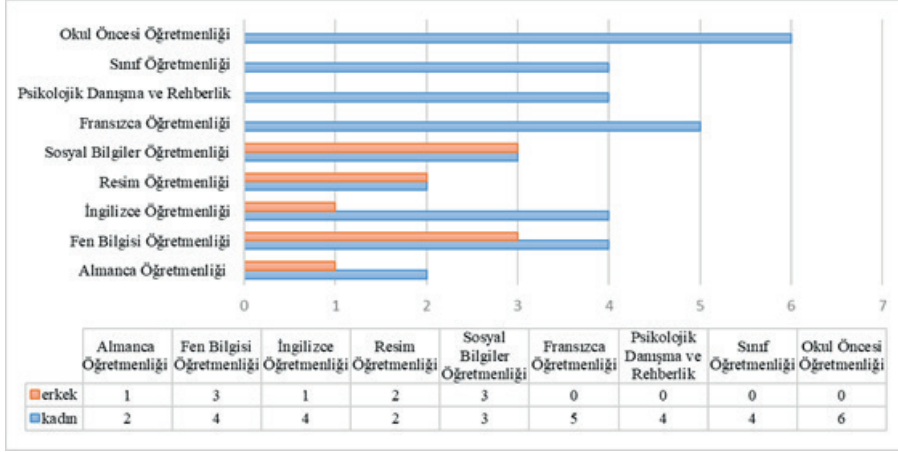
Araştırma Modeli

Öğretmen adaylarının Covid-19 Pandemisi'nde uzaktan eğitimle devam eden eğitim-öğretim süreçlerinin mesleki yeterlikleri açısından incelemek amacıyla yapılan bu çalışma nitel araştırma modellerinden durum çalışması olarak desenlenmiştir. Nitel araştırmalar, sosyal olarak yapılandırılmış olguların ve toplumsal deneyimlerin nasıl anlamlandırıldığı üzerine yoğunlaşan bir araştırma yöntemidir (Denzin ve Lincoln, 2005). Öğretmen adaylarının toplumsal bir durum olan pandemi sürecinde mesleki yeterliklerine ilişkin görüşlerinin nasıl olduğu üzerine odaklanılması nedeniyle bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bir bireyin, bir grubun, bir olayın veya bir programın tanımlanması ve analiz edilmesi süreci olarak tanımlanan durum çalışmasının temel amacı, bireylerin kendi doğal ortamlarındaki deneyimlerini ve içsel bakış açılarını ortaya çıkarmaktır Merriam (2013). Bu çalışmada öğretmen adaylarının pandemi sürecinde mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri bir durum olarak ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Türkiye'nin güneyinde yer alan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde yer alan dokuz lisans programının sekizinci yarıyılında olan 44 öğretmen adayı çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan bu öğretmen adaylarının seçiminde nitel araştırma örneklem seçim stratejilerinden maksimum çeşitlilik örnekleme

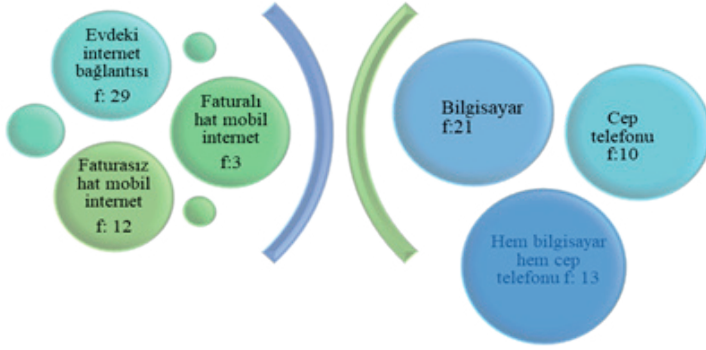
yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme ile farklı gruplardan ortak temaların ortaya çıkması sağlanmaktadır (Patton, 2018). Bu kapsamda pandemi sürecinde uzaktan eğitime başlayan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde yer alan dokuz lisans programında son sınıfta öğrenim gören 44 öğretmen adayına ulaşılarak çeşitlilik sağlanmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarına ilişkin bilgiler Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının cinsiyet ve bölüm dağılımları

Çalışma grubunu oluşturan 44 öğretmen adayından 34’ü kadın, 10’u erkektir. Bu öğretmen adayları Okul Öncesi Öğretmenliği ($f=6$), Sınıf Öğretmenliği ($f=4$), Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ($f=4$), Fransızca Öğretmenliği ($f=5$), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ($f=6$), Resim Öğretmenliği ($f=4$), İngilizce Öğretmenliği ($f=5$), Fen Bilgisi Öğretmenliği ($f=7$) ve Almanca Öğretmenliği ($f=3$) lisans programlarına kayıtlıdır.

Öğretmen adaylarının pandemi sürecinde uzaktan eğitim platformuna bağlanma yolları ve kullandıkları araçlar Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının uzaktan eğitim platformuna bağlantı çeşitleri ve kullandıkları araçlar.

Kişisel bilgi formundan elde edilen verilere göre öğretmen adayları pandemi sürecinde uzaktan eğitim platformuna çoğunlukla bilgisayardan (f=21) bağlanmış ve evdeki internet erişimini (f=29) kullanmışlardır. Bunun yanında cep telefonunu (f=10) ve mobil internet bağlantılarını kullanan (f=15) öğretmen adayları da bulunmaktadır. Bazı öğretmen adaylarının ise hem bilgisayar hem de cep telefonlarından (f=13) uzaktan eğitim sürecine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma Grubunun Uzaktan Eğitim Uygulama Süreci

Çalışma grubunun seçtiği üniversitede COVID-19 Pandemi ilanı sonrasında ülke genelinde yüz yüze eğitime ara verilmesinin ardından 30 Mart 2020 tarihinden itibaren tüm dersler uzaktan öğretim sistemi üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte derslerin bir kısmı asenkron bir şekilde gerçekleştirilirken büyük bir kısmı ise senkron bir şekilde yürütülmüştür. Senkron derslerde öğretim elemanları canlı yayınlı derslerini sesli ve görüntülü olarak işlemişlerdir. Üniversitenin kullanmış olduğu alt yapı, öğrencilerin yalnızca yazılı olarak derse katılımına olanak sağlamaktadır. Ayrıca senkron dersler sistemde kayıtlı kalarak dersi zamanında takip edemeyen öğrenciler için asenkron katılımı mümkün kılmaktadır. Bu süreçte çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının hepsinin almış olduğu “Öğretmenlik Uygulaması II” dersi pandemi nedeniyle tüm eğitim kademelerinde eğitim-öğretime ara verilmesinden dolayı MEB’e bağlı eğitim kurumlarında gerçekleştirilememiştir. Ancak bu dersin içeriğine uygun olarak okullarda gerçekleştirecek gözlemler ve uygulanacak ders planları yazılı olarak, uygulamalar ise sanki bir sınıfta ders işliyormuş gibi düşünülerek hazırlanan video kayıtlarını uzaktan öğretim sistemine yüklenmesiyle yeniden yapılandırılmıştır. Danışman öğretim elemanları öğrencilerin hazırlamış olduğu uygulama doküman ve

videolarını değerlendirmişlerdir. Böylelikle öğretmen adaylarının “Öğretmenlik Uygulaması II” dersine ilişkin kazanımları elde etmeleri amaçlanmıştır.

Veri Toplama Yöntemleri

Bu çalışmanın verileri, COVID-19 pandemisi nedeniyle çevrimiçi kişisel bilgi formu ve yarı- yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Hazırlanan formlar nitel araştırma yöntemlerinde ve öğretmen yetiştirme alanlarında uzman iki öğretim görevlisinin görüşüne sunulmuş ve gelen dönütlerle son halini almıştır. Kişisel bilgilere ait sorular ve yarı-yapılandırılmış görüşme soruları çevrimiçi form oluşturma alanında düzenlenmiştir. Mesleki yeterlik alanları ve alt alanları hakkında MEB (2017)'in yayınladığı rehberden her soru öncesinde açıklama metinleri sunulmuştur. Böylece öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerin tanımını ve alt alanlarını bilmesi sağlanmıştır. Formlar eğitim fakültesindeki her bir bölümden bir öğretim elemanı aracılığı ile öğretmen adaylarına iletilmiştir. Katılımın tamamen gönüllü olduğu bu çalışmada 54 forma ulaşılmıştır ancak yapılan ön değerlendirmelerde verilen cevapların tek kelimeyle ifade edilmesi veya geçersiz ifadelerin kullanılması nedeniyle 10 adet form çalışma dışı bırakılmıştır. Her soruya açıklayıcı yanıt veren 44 öğretmen adayından elde edilen veriler, bilgisayar ortamında veri organize etmek için kullanılan bir ofis programında tablolaştırılmış ve içerik analizi için hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarından yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilen ham veriler her bir soru için ayrı ayrı tablolaştırılmış ve daha sonra tümevarımsal içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Metinler tekrar tekrar okunarak araştırma sorularına paralel olarak anlamlı en küçük yapılar olan kodlar belirlenmiştir. Ardından birbirine benzeyen kodlar kategorize edilmiştir. İçerik analizinde iki araştırmacı verileri ayrı ayrı analiz etmiş sonrasında bir araya gelerek belirledikleri kod ve kategoriler üzerinde tartışarak karar vermiştir. Lincoln ve Guba (1986)'nın önerdiği gibi ortaya çıkan kod ve kategori listesi daha sonra nitel araştırma alanında uzman bir öğretim elemanının görüşüne sunulmuş ve meslektaş değerlendirmesi yapılmıştır. Böylece çalışma verilerinin kodlama güvenilirliği güçlendirilmiştir. Patton (2018), inandırıcılık kriteri olarak karşıt açıklama ve durumlara yer vermenin güvenilirliği artırdığını ifade etmiştir. Bu çalışmada verilerin analizinde karşıt durumlar da aranarak inandırıcılık sağlanmıştır. Ayrıca (Merriam, 2013) tarafından öne sürülen geçerlik-güvenirlik için belirlenen nakledilebilirlik kriteri de katılımcıların kendi ifadelerinden alıntılarla desteklenmesiyle sağlanmıştır. Bu ifadelerin sunumunda öğretmen adaylarının isimleri yerine verilen kodlar kullanılarak (Ö1-Ö44) katılımcı gizliliği ilkesi işletilmiştir. Veri toplama aracının hazırlanmasında ve içerik analizi sonrası elde edilen kod-kategoriler uzman görüşüne sunulmuş ve çalışma verilerinin geçerlik-güvenirliğe ilişkin niteliği artırılmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının Covid-19 Pandemisi sürecinde mesleki yeterliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek üzere toplanan verilerin içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda sunulmuştur.

Öğretmen Adaylarının Genel Mesleki Yeterliklerine İlişkin Görüşleri

Öğretmen adaylarının genel mesleki yeterliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek için yöneltilen açık uçlu soruya verilen cevapların üç kategoride toplandığı görülmüştür. Tablo 1’ de öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerine ilişkin görüşlerine ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Genel Mesleki Yeterliklerine İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Kodlar	f	%
Yeterli	Lisans programının katkısı	7	15.90
	Yeterli hissetme	5	11.36
	Mesleğe hazır hissetme	4	9.10
	Öğretmenlik Uygulaması dersi	2	4.55
Gelişime Gereksinim Duyan	Deneyim ihtiyacı	10	22.73
	Yeterli olmak için çalışma	3	6.80
	Yeterli ve yetersiz alanlar	2	4.55
	Okul ortamından çekinme	1	2.27
	Mesleki bilgi eksikliğini giderme	1	2.27
Yetersiz	Mesleki beceri eksikliği	4	9.10
	Lisans programının yetersizliği	2	4.55
	Yetersiz hissetme	2	4.55
	Mesleki motivasyonun düşmesi	1	2.27
Toplam		44	100

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının % 40.9’ u (f=18) kendisini mesleki olarak “yeterli” görürken % 38.6’sı (f=17) “gelişime gereksinim duyduğunu” ve %20 .5’i (f=9) ise kendisini “yetersiz” hissettiğini belirtmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde, mesleki olarak yeterli olduğunu ifade eden Ö10; “*Üniversiteden iyi bir eğitim aldığımı düşünüyorum. Hem alan hem de pedagojik formasyon olarak iyi bir eğitim aldım. Bundan dolayı kendimi yeterli hissediyorum ama her zaman daha iyi olmak*

için, daha iyi hissetmek için çabalayacağım” cümlesi ile mesleki yeterliğine lisans programının katkısını vurgulamıştır. Ö25 ise kendisini mesleki gelişime gereksinim duyan bir öğretmen adayı olarak tanımlamış ve şu şekilde ifade etmiştir; “Alan bilgisi olarak kendimi üniversitede aldığım eğitimden dolayı çok eksik hissetmiyorum ama öğrenmem gereken şeyler var. Deneyim eksikliğimin olduğunu düşünüyorum. Farklı düşüncelere açığım.” Bu cümlesiyle öğretmen adayı mesleki alan bilgisinin yeterli olduğunu ancak deneyim ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır. Çalışma grubundaki dokuz öğretmen adayının ise kendisini yetersiz gördüğü ortaya çıkmıştır. Bu öğretmen adaylarından Ö28; “Olgunlaşmadan koparılıp masaya konulan meyve gibi, evet öğretmenim ama uygulamada eksikim” sözleriyle mesleki beceri eksikliğini dile getirmiştir. Ö35 ise “Son sınıfın son döneminin Pandemi sürecine denk gelmesi motivasyonumu çok düşürdü” ifadesiyle yetersiz olmasının altında yatan nedenin pandemi dolayısıyla düşen motivasyonu olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Alt Alanlarına İlişkin Görüşleri

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının pandemi sürecinde mesleki yeterlik alt alanlarında kendilerini değerlendirmelerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2’ de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Alt Alanlarına İlişkin Görüşleri

Alt Yeterlik Alanı	Kategoriler	Kodlar
Mesleki Alan Bilgisi	Yeterli (f=24 %54.55)	Lisans programında önceden alınan derslerin katkısı
		Ek çalışma ile kendini geliştirme
		Yeterli hissetme
	Yetersiz (f=20 %45.45)	Pandemi sürecinde araştırma/çalışma fırsatı
		Uzaktan eğitimin katkısı
		Uygulama boyutunda eksik hissetme
		Uzaktan eğitimde uygulama imkanı olmaması
		Uzaktan eğitimin yeterli olmaması
		Mevzuat bilgisine sahip olmama

Mesleki Beceri	Yeterli (f=20 %45.45)	Kişisel çaba Uzaktan eğitimin katkısı
		Yeterli hissetme
		Pandemi öncesi edinilen beceriler
	Gelişime Gerekşinim Duyan (f=14 %31.82)	Yüz yüze eğitimde kazanılan becerileri geliştirme ihtiyacı
		Eksikleri tamamlama niyetinde olma
		Sınıf ortamında deneyim kazanma ihtiyacı
Sahip olduğu becerileri uygulama ihtiyacı		
Yetersiz (f=10 %22.73)	Ölçme-değerlendirme boyutunda gelişim ihtiyacı	
	Deneyim eksikliği	
	Yüz yüze eğitimin olmaması	
	Uzaktan eğitimin olumsuz etkisi	
Tutum ve Değerler	Yeterli (f=30 %68.2)	Edinilen bilginin beceriye dönüşmemesi
		Mesleki tutum ve değerlere sahip olma
		Evrensel değerlerin önemini hissetme
	Tutum ve Değer Geliştiriminin Önemi (f=7 %15.9)	Lisans programı sürecinde kazanmış olma
		Pandemi sürecinin mesleki tutum ve değerlere katkısı
		Sürekli gelişimin sağlanması gerektiği
		Tutum ve değerlere ihtiyaç duyma
	Yetersiz (f=7 %15.9)	İletişim ve işbirliğinin önemi
		Sahip olunan tutum ve değerleri sergileme isteği
Mesleki gelişim boyutunda eksiklik		
Yetersiz (f=7 %15.9)	Pandemi nedeniyle eksik kalma	
	İletişim becerilerinde deneyimsizlik	

Pandemi sürecinde mesleki yeterlik alt alanlarından mesleki alan bilgisi başlığında öğretmen adaylarının yarından fazlası kendilerini yeterli görürken (f=24) %45.45'i (f=20) ise kendisini bu alanda yetersiz hissettiğini belirtmiştir. Mesleki alan bilgisi açısından kendisini yeterli olarak nitelendiren Ö24; *"Dört yılda alan bilgisiyle ilgili birçok ders aldım. Mesleğime faydası olacağına inanıyorum. Yeterli olduğumu düşünüyorum"* sözleriyle lisans programında önceden alınan derslerin yeterliğine katkısını belirtmiştir. Ö 17 ise; *"Salgın sürecinde boş vaktim çok olduğu için alan bilgisiyle ilgili çok araştırdım ve çok fazla bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum"* diyerek pandemi sürecinde mesleki alan bilgisine dair araştırma fırsatı bulduğunu dile getirmiştir.

Mesleki alan bilgisi açısından yetersiz olduğunu düşünen öğretmen adaylarından Ö26 *"Teorik bilgiyi ne kadar pratiğe dökeceğim konusunda yeterli deneme fırsatı bulamadığımı düşünüyorum"* sözleriyle kendisini uygulama boyutunda yetersiz hissettiğini ortaya koymuştur. Ö43 ise; *"Uzaktan eğitim yapılmayan dönemlere kıyasla çok daha az bilgi aldığımı düşünüyorum. Yetersiz kaldı."* ifadesiyle uzaktan eğitimin mesleki alan bilgisini kazanmasında yeterli olmadığını belirtmiştir. Ö5 ise *"Yüz yüze eğitim olmadığı için ister istemez yeterli performansı alamadık ve veremedik"* sözleriyle uzaktan eğitim sürecinde beklediği performansa ulaşamadığı için kendisini yetersiz olarak değerlendirmiştir. Ö30, *"Mevzuat hakkında çok bilgili olmadığımı fark ettim. Alan bilgime güveniyordum ancak salgın sürecinde yaptığımız online görüşmelerde kendimi geliştirmem gerektiğini fark ettim."* diyerek uzaktan eğitim sürecinde bu alanda eksikleri olduğunu fark ettiğini dile getirmiştir.

Mesleki beceri alanında yeterlik düzeylerini değerlendirmeleri istenen öğretmen adaylarının %45.45' i (f=20), kendilerini yeterli olarak ifade etmişlerdir. Bu öğretmen adaylarından Ö34, pandemi sürecinde uzaktan eğitimle aldıkları öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında hazırladıkları ders planlarına aldıkları geri bildirimlerin yeterliğine katkı sağladığını *"Hocamızın gerekli bilgileri bize vermesi ve yönlendirmesi sonucunda bu alanda gerekli bilgi ve becerileri edindiğimizi düşünüyorum."* sözleriyle ifade ederken Ö22 ise *"Daha önceki yaptığımız uygulamalar sayesinde kendimi yeterli hissediyorum."* diyerek pandemi öncesinde edinilen becerilerin etkisini vurgulamıştır. Mesleki beceri yeterlik alanında öğretmen adaylarının %31.82' si (f=14) ise bu süreçte gelişime gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Ö3; *"Salgından önce okula gitme fırsatı elde ettik bu yüzden orada az da olsa edindiğim bilgi ve becerilerin üzerine katarak ilerlemeye çalıştığımı"* diyerek pandemiden önce yüz yüze eğitimde kazandığı becerileri geliştirme ihtiyacı olduğuna vurgu yapmıştır. Ö18 ise *"Kendi mesleki becerilerimin eksik ve olumlu yönlerinin hangileri olduğunun farkındayım. Eksik yönlerimin açığını da kapatmak için Youtube'dan birkaç video izledim."* ifadesiyle mesleki beceri alanında eksiklerini tamamlama niyetinde olduğunu dile getirmiştir. Öğretmen adaylarının %22.73'ü (f=10), ise mesleki beceri alanında kendisini yetersiz hissetmektedir. Ö7 *"Okul ile iç içe olmadığım için okul deneyimi açısından kendimi yeterli hissetmiyorum"* derken deneyim eksikliğine, Ö29 ise; *"Salgın sürecinde eğitim hayatım boyunca aldığım bilgileri sadece bildiğimi, uygula-*

maya dökemeyeceğini fark ettim." ifadesiyle edindiği bilgileri beceriye dönüştüremediği düşüncesini ortaya koymuştur.

Son olarak yeterlik alanlarından tutum ve değerler bakımından öğretmen adaylarının yeterlik düzeyleri incelendiğinde, bu alt alanda katılımcıların çoğunun (%68,2) kendisini "yeterli" olarak nitelendirdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ö43 "Dört yıllık eğitime tutum ve değerler yedirildiği için ben yeterli olduğumu düşünüyorum." ifadesiyle pandemi öncesinde lisans programının mesleki tutum ve değerler bakımından yeterliliğine katkı sağladığını belirtmiştir. Ö16 ise "Bu süreçte özellikle evrensel değerlere daha çok önem verdiğimi ve insanın önemini bir kez daha anladığımı düşünüyorum." sözleriyle pandemi sürecinin tutum ve değerler yeterlik alanına katkı sağladığını ifade etmiştir. Katılımcıların %15.9'u (f=7) mesleki tutum ve değerler açısından gelişimin önemine ve gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu konuda Ö42 "Salgın olmasa bile bu toplumun insanlarında çok fazla iletişim ve anlayışsızlık sorunu olduğunu düşünüyorum. İnsanlar kendilerini bilimsel ve manevi değerlere uygulama açısından çok daha derin eğitimle geliştirmeli ve yaşamalılar." sözleriyle düşüncelerini ortaya koymuştur. Öğretmen adaylarının yine %15.9'u (f=7) ise tutum ve değerler bakımından kendisini yetersiz olarak nitelendirmişlerdir. Bu alanda kendisini yetersiz hisseden Ö6 "Bu alanda da çok yeterli olduğumu düşünmüyorum özellikle mesleki gelişim alt başlığı açısından yeterli olduğumu düşünmüyorum" diyerek sürecin mesleki gelişim boyutunda kendisini desteklemediğini ifade etmiştir.

Pandemi Sürecinde Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Uzaktan Eğitimle Devam Etmesinin Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterliliğine Etkisi

Covid-19 Pandemisi nedeniyle uzaktan eğitim sürecine geçilmesinin ardından son sınıf öğrencisi olan öğretmen adayları Öğretmenlik Uygulaması derslerini okullarda uygulama yapmaksızın yalnızca ders planı hazırlanarak ve kendilerini sınıf ortamındaymiş gibi düşünerek ders anlatımını videoya kaydederek gerçekleştirmişlerdir. Öğretmenlik uygulaması dersinin normal uygulama sürecinin pandemi nedeniyle kesintiye uğrayarak uzaktan eğitimle devam etmesinin, öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini desteklediği, olumsuz etkilediği, gelişim gereksinimi doğurduğu ve herhangi bir etkisinin olmadığı bulgularına erişilmiştir. Tablo 3' de öğretmen adaylarının kesintiye uğrayan ve uzaktan eğitimle devam eden "Öğretmenlik Uygulaması" dersini mesleki gelişimleri açısından değerlendirmelerine dair bulgular yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimle Devam Eden Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Mesleki Yeterliklerine Etkisine İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Kodlar	f	%
Destekleyici olma	Uzaktan eğitimden verim alma	6	13.63
	Uzaktan eğitime dair deneyim kazanma	2	4.55
Olumsuz Etkiler	Deneyim eksikliği	10	22.73
	Yetersizlik hissi	10	22.73
	Yüz yüze eğitimin gerekliliği	6	13.63
	Öğrenciyi tanımama	1	2.27
	Motivasyon kaybı	1	2.27
	Eksiklikleri tamamlama isteği	2	4.55
Gelişim Gereklerini Doğurma	Uygulama yapabilme isteği	1	2.27
	Uzaktan eğitim süreçlerine dair bilgi ve beceri kazanma isteği	1	2.27
Etkisini Olmaması	Birinci dönemde mesleki yeterliğe ulaştığına inanma	4	9.1
Toplam		44	100

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının yarısından fazlası Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında Covid-19 Pandemisi nedeniyle okullarda uygulama yapamadıkları için uzaktan eğitimle işlenen bu dersin mesleki yeterliklerine olumsuz etkilerinin olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda öğretmen adayları deneyim eksiklikleri olduğunu, kendilerini yetersiz hissettiklerini, yüz yüze eğitimin gerekli olduğunu, öğrenciyi tanıyamadıklarını ve motivasyon eksikliği hissettiklerini ifade etmişlerdir. Pandemi sürecinde uygulama yapamamanın mesleki yeterliklerini olumsuz etkilediğini belirten öğretmen adaylarından Ö1; *“Bu biz öğretmen adayları için oldukça olumsuz bir durum oldu çünkü işin mutfağına girmeden, pişmeden sadece 3-4 hafta gibi oldukça az bir uygulama eğitimi aldık ve bu da bizi deneyimsiz bir öğretmen adayı yaptı.”* sözleriyle öğretmenlik uygulaması yapamadıkları için deneyim eksikliği hissettiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Ö7; *“Olumsuz yanları çok oldu öğretmenlik uygulaması dersi ile birebir deneyim kazanırken uzaktan eğitim sürecinde bu derste zorlandım.”* diyerek yüz yüze eğitimin gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Öğretmen adaylarının %18.19' u (f=8) Öğretmenlik Uygulaması dersinin uzaktan eğitim modeliyle işlenmesinin onların mesleki yeterliklerini destekleyici bir etken olduğunu düşünmektedirler. Bu öğretmen adaylarından altısı uzaktan eğitimle işlenen öğretmenlik uygulaması dersinin verimli olduğunu, ikisi ise böylece uzaktan eğitime dair deneyim kazandıklarını belirterek mesleki yeterliklerinin desteklendiğini vurgulamışlardır. Mesleki yeterliklerinin bu süreçte desteklendiğini belirten öğretmen aday-

larından Ö31; *“Tabi ki birebir okulda öğrencilerle yüz yüze gerçekleşmesi daha iyi olabilirdi fakat bu pandemi sürecinde hazırladığımız staj dosyası ve hocalarımızın rehberliğinde gerekli bilgi ve becerilerimizi sağlıklı elde ettiğimizi düşünüyorum.”* ifadesiyle uzaktan eğitimle gerçekleşen öğretmenlik uygulaması dersinin mesleki yeterliklerine katkı sağladığını belirtmiştir. Ö11 ise *“Birebir staj yapma şansımız olmadı fakat internet üzerinden video ile ders anlatmak böyle bir durum karşısında deneyim edinmemizi sağladı.”* sözleriyle uzaktan eğitime dair deneyim kazandığını ifade etmiştir.

Bunun yanında öğretmen adaylarının % 9.1’i (f=4), bu süreçte mesleki yeterlikler alanında gelişim gereksinimlerinin farkına vardıklarını ifade etmişlerdir. Yine % 9.1’i (f=4) Öğretmenlik Uygulaması dersinin Pandemi nedeniyle okullarda uygulanamamasının kendi mesleki yeterliklerine bir etkisi olmadığını çünkü ilk dönem almış oldukları Okul Deneyimi dersinin onlara mesleki yeterlik kazandırdığına inandıklarını belirtmişlerdir. Ö24 bu durumu *“Öğretmenlik Uygulamasının kesintiye uğramasının sorun yaratacağını düşünmüyorum çünkü birinci dönem yaptığımız uygulamada gerek danışman öğretmenlerimiz gerekse staj okullarındaki öğretmenlerimiz bize her konuda yardımcı olmuşlardı ve eksik ya da yanlış olduğumuz yerlerde bize gerekli dönütleri verdiler.”* diyerek ilk dönem almış olduğu Okul Deneyimi dersinde mesleki yeterliklerini oluşturduğunu ortaya koymuştur.

Öğretmen Adaylarının Pandemi Sürecinde Öğretmenlik Mesleğine Başlamaya İlişkin Görüşleri

Öğretmen adaylarına Covid-19 Pandemi sürecinde öğretmen olarak göreve başlamalarına ilişkin duygu ve düşünceleri Tablo 4’ te yer almaktadır.

Tablo 4. Pandemi Sürecinde Öğretmenlik Mesleğine Başlamaya İlişkin Görüşler

Kategoriler	Kodlar	f	%
Olumlu Düşünceler	Yeterli olduğunu düşünme	7	16.67
	Üstesinden geleceğini düşünme	7	16.67
	Mesleğe başlama motivasyonuna sahip olma	7	16.67
	Uyum sağlayacağını düşünme	5	11.9
	Avantajlı olduğunu düşünme	1	2.38
Olumsuz Düşünceler	Zorlanacağını düşünme	4	9.52
	Yetersiz hissetme	3	7.14
Duygular	Kaygılı	4	9.52
	Umutlu	1	2.38
Diğer	Fark olmayacağını düşünme	1	2.38
	Sağlık riski olduğunu düşünme	1	2.38
	Öğretmenlik mesleki becerilerini geliştirme isteği	1	2.38
Toplam		42	100

Tablo 4' te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının pandemi koşullarında göreve başlamaya ilişkin farklı duygu ve düşünceleri olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının % 64.29'u (f=27) pandemi sürecinde göreve başlama konusunda olumlu düşüncelere sahiptir. Buna göre öğretmen adayları; yeterli olduklarını, bu durumun üstesinden gelebileceklerini, mesleğe başlamaya istekli olduklarını, değişen koşullara uyum sağlayabileceklerini ve avantajlı olduklarını ifade etmişlerdir. Olumlu düşünceler besleyen öğretmen adaylarından Ö10; *"Bu süreçte zaten ilk hedefim atanmak. Mesleğimi severek yapacağıma inanıyorum. Pandemi sürecinde de alan ve mesleki bilgilerimi en iyi şekilde aktaracağıma inanıyorum."* sözleriyle mesleğe başlamak için istekli olduğunu dile getirirken Ö28 ise *"Eğitim sürecinde bu kriz durumlarına müdahale edebilecek yeterlilikleri kazandığımızı düşünüyorum ve kendime de bu konuda güveniyorum."* diyerek yeterli olduğunu ileri sürmüştür.

Buna karşılık öğretmen adaylarının % 16,67'si (f=7) süreçte zorlanacaklarını veya yetersiz hissedeceklerini düşünmektedirler. Ö2; *"Açıkçası zor bir durum olacak. Çünkü bu duruma adapte olmak, hele ki yeni bir öğretmen için zor olacak"* diyerek düşüncesini ifade etmiştir. Ö5 ise *"İster istemez heyecan ve mesleki gelişim yetersizliğinden zorlanacağız"* sözleriyle yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Beş öğretmen adayı ise pandemi sürecinde öğretmen olarak göreve başlamaya ilişkin duygularını ifade etmiştir. Buna göre dört öğretmen adayı (% 9.52), kaygılı olduğunu belirtirken bir öğretmen adayı ise pandeminin sona ereceğine dair umutlu olduğunu dile getirmiştir. Ö17 kaygısını *"Açıkçası çok endişeliyim her şeyin belirsiz olması beni strese sokarken bir de bununla yaşamayı öğrenme düşüncesi ve iş ortamımızda daha fazla risk olduğu düşüncesi beni uzaklaştırıyor uzun bir süre çalışmaktan"* cümlesiyle yansıtmıştır.

Son olarak bir öğretmen adayı pandeminin mesleğe başlama sürecinde bir farklılık oluşturmayacağını, bir öğretmen adayının sağlık riski olabileceğini ve bir diğeri ise öğretmenlik mesleki becerilerini geliştirmeye gereksinim duyduğunu ifade etmişlerdir. İki öğretmen adayının ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Öğretmen adaylarının Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitimle devam eden eğitim-öğretim süreçlerinin mesleki yeterlikleri açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada genel mesleki yeterliklere, mesleki alan bilgisi, mesleki beceri, tutum ve değerler alt alanlarına, öğretmenlik uygulaması dersinin mesleki yeterliğe etkisine ve pandemi sürecinde mesleğe başlamaya dair bulgulara ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak öğretmen adaylarının bir kısmının pandemi sürecinde genel mesleki yeterlik bakımından kendilerini yeterli hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yarıdan fazlasının ise gelişime gereksinim duyduğu ve kendisini yetersiz hissettiği belirlenmiştir. Bu bulgu pandemi sürecinde uzaktan eğitimin öğretmen adaylarının genel mesleki yeterliklerine etkisi olduğu sonucunu göstermektedir.

Öğretmenlik mesleki kimliği hem kişisel hem de toplumsal temelleri olan bir olgudur. Bireyin akademik eğitiminin yanı sıra bireysel ve toplumsal yaşantılarından elde ettiği dönüt ve onay süreçleri de öğretmen yeterliklerini etkileyen etmenler arasındadır (Krzywacki, 2009). Bu nedenle öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerinin yüksek olması durumu daha önceden almış oldukları eğitim ve sahip oldukları deneyimlerin ortak sonucu olduğu unutulmamalıdır. Bu çalışmada öğretmen adaylarının büyük bir kısmı (%59.1) mesleki yeterliklerine ilişkin yetersiz olduğunu ve gelişime gereksinim duyduğunu belirtirken öğretmen eğitiminin normal seyrinde devam etmesi durumunda kendilerini daha yeterli hissedebilecekleri düşünülmektedirler. Benzer şekilde İspanya'da yapılan bir çalışmada González-Calvo, Barba-Martín, Bores-García, ve Gallego-Lema, (2020), uzaktan eğitimle devam eden öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarının yeni öğrenme süreçlerinde kendilerini güvensiz, melankolik hissettikleri ve geleceğe ilişkin belirsizlik geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma da pandemi sürecinin öğretmen adaylarını mesleki yeterlikler bağlamında etkilediğini göstermektedir.

Pandemi sürecini öğretmenlik mesleği yeterlik alt alanları bakımından değerlendirmeleri istendiğinde öğretmen adaylarının, en çok tutum ve değerler alanında kendilerini yeterli gördükleri (%68.2) sonucuna ulaşılmıştır. Çelik, Yorulmaz ve Çokçalışkan (2019), sınıf eğitimi öğretmen adayları ile yapmış oldukları çalışmada genel mesleki yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu, tutum ve değerler alt yeterlik alanında özellikle de milli, manevi ve evrensel değerler konusunda kendilerini çok yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Yeşilyurt (2011), çalışmasında öğretmen adaylarının ulusal ve evrensel değerlere ilişkin yeterlik düzeylerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlardan hareketle öğretmen adaylarının tutum ve değerler alt yeterlik alanında kendilerini daha yeterli olduklarını düşünmelerinin pandemi sürecinden etkilenmediği söylenebilir. Çünkü milli, manevi ve evrensel değerler, kişisel ve mesleki gelişim, iletişim ve işbirliği ve öğrenciyeye yaklaşım alt yeterliklerinden oluşan tutum ve davranışlar boyutunun uzun süreli ve öğretmen adayının kişisel ve sosyal altyapısına bağlı olduğu için pandemi sürecinden en az etkilenebilecek yeterlik alanı olduğu düşünülmektedir. Ancak bunun yanında çalışmaya katılan bazı öğretmen adayları pandemi sürecinde mesleki tutum ve değerlerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Özellikle evrensel değerlere vurgu yapan öğretmen adaylarının pandemi sürecinin psiko-sosyal etkilerine dikkat çekmişlerdir.

Öğretmen adaylarının mesleki alan bilgisi ve mesleki beceriler alt alanlarında ise kendilerini daha az yeterli hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu alanlarda yeterli olduğunu düşünen öğretmen adayları, pandemi öncesinde almış oldukları mesleki alan bilgisi derslerinin, öğretmenlik uygulamasının ve uzaktan eğitim sürecinin mesleki yeterliklerine olumlu katkısı olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak uzaktan eğitim süreçlerinin öğretmen adaylarının mesleki alan bilgisi ve beceriler yeterlik alanlarında gelişime gereksinim duyma ve yetersiz hissetmelerine neden olduğu da görülmektedir.

González-Calvo, Barba-Martín, Bores-García, ve Gallego-Lema (2020), çalışmalarında Covid-19 pandemisi sürecinin öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı mesleki alan bilgisi ve özellikle mesleki beceriler yeterlik alanlarının pandemi sürecinde uzaktan eğitime geçilmesi ile olumsuz etkilendiği düşünülmektedir. Bunun nedeni olarak öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecine alışamamaları, uygulama derslerinin eskisi gibi işlenememesi ve mesleki alan bilgi ve becerilerini uygulama fırsatı bulamamaları gösterilebilir. Benzer şekilde Karatepe, Küçükgeçay ve Peker (2020) öğretmen adaylarıyla yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının senkron uzaktan eğitim derslerine karşı olumsuz bir tutum sergiledikleri ve her dersin uzaktan eğitime uygun olmadığı görüşüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Altun Ekiz (2020), Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, lisans öğrencileri pandemi nedeniyle uzaktan eğitimle devam eden teorik derslerden verim aldıklarını ancak uygulamalı derslerden verim alamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca eğitim süreçlerinde kısıtlı etkileşimden memnun olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Rapanta, Botturi, Goodyear, Guardia ve Koole (2020), uzaktan eğitim süreçlerinde öğrenen-öğreten etkileşimini artırmayı amaçlayan uygulama ve altyapı çalışmalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Bunun yanında uzaktan eğitimin diğer yöntemler kadar etkili olabileceği de savunulmaktadır. Uzaktan eğitimle öğrencilerin öğrenebildikleri ve geleneksel eğitim kadar başarılı oldukları görülmüştür. Başarılı bir uzaktan eğitim mekan ve zamana bağlı olmaksızın iyi bir öğretim tasarımının planlanması, geliştirilmesi ve sunulmasına bağlıdır (Simonson, Zvacek ve Smaldino, 2019). Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlik mesleki becerileri alanında öğretmen adaylarının yeterliklerinin desteklenmesi için uzaktan eğitim sisteminde “yeni normal” eğitim süreçlerini kapsayan uygulamalı öğretim programlarının tasarlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma sonucunda Öğretmenlik Uygulaması dersinin uzaktan eğitimle işlenmesinin öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini çoğunlukla olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki beceri yeterlik alanına en çok katkısı olduğu düşünülen Öğretmenlik Uygulaması dersinin okullarda yüz yüze yapılamamasından dolayı öğretmen adayları kendilerini deneyimsiz ve yetersiz hissetmektedirler. Benzer bir sonuç, Öğretmenlik Uygulaması dersinin uzaktan eğitimle yeniden yapılandırılması ile değişen özellikleri öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini olumsuz etkilediğini göstermektedir. (González-Calvo, Barba-Martín, Bores-García, ve Gallego-Lema, 2020). Yaşar, Karabay ve Günay Bilaloğlu (2013), çalışmalarında öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliği gelişiminde lisans eğitiminin etkili olduğunu özellikle de son sınıfta alınan Öğretmenlik Uygulaması (staj) dersinin etkisinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Okulla ilgili ögeler, sınıf, danışman öğretim elemanı, danışman öğretmen, üniversite dersleri ve önceki sınıf deneyimleri öğretmen adayını ‘öğretmen’ olarak yeterli hissetmesine katkı sağlayan etmenlerdir (Walshaw, 2004). Pandemi sürecinde öğretmen adaylarının eğitime uzaktan devam etmeleri ile bu etmenlerden birço-

ğu ile etkileşimleri kesilmiştir. Dolayısıyla kendilerini yetersiz hisseden ya da gelişim gereksinimi duyan öğretmen adaylarının bu düşüncelerinin şekillenmesinde pandemi sürecinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Ancak bazı öğretmen adayları mesleki yeterlikleri için Öğretmenlik Uygulaması dersinin yüz yüze gerçekleştirilmesinin gerekliliğini dile getirmenin yanında uzaktan eğitim sürecinin de yeterliliklerine olumlu etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğretmen adaylarının Öğretmenlik Uygulaması dersini mesleki yeterlikleri için iyi bir fırsat olarak algıladıkları ancak pandemi dolayısıyla kesintiye uğrayan uygulama sürecinin olumsuz etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada öğretmen adaylarının Öğretmenlik Uygulaması dersini MEB okullarında gerçek sınıf ortamında ve öğrencilerle etkileşim kurarak gerçekleştirememiş olmaları onların kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olduğu düşünülmektedir. Murray ve diğerleri (2020), üniversitelerdeki öğretmen yetiştirme programlarının pandemi nedeniyle uzaktan eğitim süreçlerine taşınması ile eğitim programlarının ve öğretmen yetiştiren öğretim elemanlarının bakış açılarının ve sorumluluklarının da değişmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle pandemi dolayısı ile değişen öğretmen yetiştirme uygulamalarının özellikle Öğretmenlik Uygulaması dersi için MEB'in yürütmekte olduğu uzaktan eğitim platformlarına dahil edilmeleri öğretmen adaylarının hem değişen eğitim süreçlerine uyum sağlamalarını hem de öğrenci ve okul (uzaktan eğitim) ile bağ kurarak mesleki yeterliklerini güçlendirmelerini sağlayabilir.

Son olarak öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra devam eden pandemi sürecinde göreve başlamaya ilişkin görüşleri incelendiğinde ise çoğunlukla olumlu düşüncelere sahip oldukları; zorlukların üstesinden gelebileceklerine inandıkları, yeterli hissettikleri, pandemiye uyum sağlayabilecekleri ve gereken motivasyona sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bunun yanında duygularını dile getiren öğretmen adaylarının umutlu oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda öğretmen adaylarının pandemi sürecinde mesleğe başlamaya ilişkin çoğunlukla olumlu duygu ve düşünceleri olduğu sonucuna erişilmiştir. Ancak bunun yanında bazı öğretmen adayları ise zorlanacaklarını, yetersiz hissettiklerini ve kaygılı olduklarını dile getirerek olumsuz duygu ve düşüncelere sahip olduklarını ifade etmişlerdir. COVID-19 dünyadaki birçok insanın hayatını değiştirmiştir. Filipinliler' de yapılan bir çalışmada öğretmenlerin sevdiklerinin güvenliğinden endişe duydukları ve korkuları nedeniyle yaşam tarzlarının olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu öğretmenlerin aynı zamanda eğitimsel, sosyal ve kişisel kaygılarıyla başa çıkabildikleri görülmüştür (Talidong ve Toquero, 2020). Burada yine öğretmen yeterlikleri söz konusudur. Değişen eğitim süreçlerine uyum sağlamak ve farklı sorumluluklar almaya cesaret etme durumu yine öğretmenlerin mesleki yeterlikleriyle büyük ölçüde ilişkilidir (König, Jäger-Biela ve Glutsch, 2020). Bu çalışmada öğretmen adaylarının çoğunun pandemi sürecinde meslek yaşamına başlamanın risklerine rağmen çoğunlukla olumlu bir motivasyona sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğretmen adaylarının

meslek sahibi olmak, yaşam görevlerinden birini gerçekleştirmek ve para kazanmak gibi motivasyon kaynaklarına sahip olduklarını akla getirmektedir. Ayrıca eğitim sisteminin pandemi koşullarına göre düzenlenecek olması ve bu noktada öğretmen adaylarının yeterlik düzeyleri ile birlikte zorlukların üstesinden gelebileceklerine olan inançları da önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışma öğretmen adaylarının Covid-19 pandemisi sürecinde mesleki yeterliklerini farklı boyutlarda ortaya koyması ile uzaktan eğitime dair önemli bulgular sunmakla birlikte bazı sınırlılıklara da sahiptir. Bunlardan ilki veri toplama aracı olarak pandemi devam ettiği için yalnızca yarı-yapılandırılmış görüşme formunun çevrimiçi yollarla uygulanabilmesidir. Öğretmen adaylarıyla görüşmeler yapılarak ve farklı zaman dilimlerinde sürece ilişkin yansıtımlar alınarak mesleki yeterliklere dair daha fazla veri toplanabilir. Bunun yanında çalışmada öğretmen adaylarının Öğretmenlik Uygulaması süreçleri derinlemesine incelenememiştir. Başka bir çalışmada bu süreçlerdeki uygulamalar, beklenti ve ders sonunda elde edilen kazanımlara yönelik derinlemesine veri toplanabilir. Son olarak bu çalışma ülkemizdeki üniversitelerden birindeki durumu ortaya koymaktadır. Nitel araştırmaların doğası gereği çalışma bulguları genellenemez. Ülke çapındaki farklı uygulamalar ve bu süreçte mezun olan öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerine ilişkin da kapsamlı bir nicel araştırma düzenlenebilir.

Kaynakça

- ALLEN, J. , L.Rowan, and P.Singh . 2020. Teaching and teacher education in the time of COVID-19. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*. 48(3), 233–236. doi:10.1080/1359866X.2020.1752051.
- BARTLETT, S., & Burton, D. (2020). *Introduction to education studies*. SAGE Publications Limited.
- BURKE, P. J., Christensen, J.D., Fessler, R., McDonnell, J.H. & Price, J.R. (1987). The Teacher Career Cycle: Model Development and Research Report. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association . Washington, DC.
- ÇELİK, Ö., Yorulmaz, A., & Çokçalışkan, H. (2019). Öğretmen genel yeterlikleri açısından sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının kendilerini değerlendirmeleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 203-215.
- DENZİN, N.K. ve Lincoln, Y.S. (2005). *The SAGE handbook of qualitative research*, SAGE, Thousand Oaks, CA.
- DİKMEN, S. & Bahçeci, F. (2020). Covid-19 Pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat Üniversitesi Örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 78-98.
- FORDE, C., & McMahon, M. (2019). *Teacher quality, professional learning and policy: recognising, rewarding and developing teacher expertise*. Springer. doi.org/10.1057/978-1-137-53654-9

- GONZÁLEZ-CALVO, G., Barba-Martín, R. A., Bores-García, D., & Gallego-Lema, V. (2020). Learning to be a teacher without being in the classroom: COVID-19 as a threat to the professional development of future teachers. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 9(2), 152-177.
- KARATEPE, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274.
- KIRALI, F. N., & Alcı, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algısına ilişkin görüşleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 8(30), 55-83.
- KIRMIZIGÜL, HG. (2020). COVID-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*. 7 (5), 283-289.
- KÖNIG, J., Jäger-Biela, D. J., & Glutsch, N. (2020). Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects among early career teachers in Germany. *European Journal of Teacher Education*, 1-15.
- KRZYWACKI, (2009). *Becoming A Teacher: Emerging Teacher Identity In Mathematics Teacher Education*. (Research Report 308). Erişim adresi <https://www.researchgate.net/deref/https%3A%2F%2Fhelda.helsinki.fi%2Fbitstream%2Fhandle%2F10138%2F20029%2Fbecoming.pdf%3Fsequence%3D1>
- LINCOLN, Y. S., & Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New directions for program evaluation*, 1986(30), 73-84.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI [MEB]. (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- MERRIAM, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi 1998).
- MURRAY, C., Heinz, M., Munday, I., Keane, E., Flynn, N., Connolly, C., ... & MacRuaric, G. (2020). Reconceptualising relatedness in education in 'Distanced' Times. *European Journal of Teacher Education*, 1-15.
- MURRAY, J., Swennen, A., & Kosnik, C. (2019). *International research, policy and practice in teacher education*. Basel: Springer.
- ÖZTAŞ, S., & Kılıç, B. (2017). Atatürk ilkeleri ve inkilâp tarihi dersinin uzaktan eğitim şeklinde verilmesinin öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Turkish History Education Journal*, 6(2), 268-293.
- PATTON, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (2. Baskı). Çev. Ed. M. Bütün, SB Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- RAPANTA, C., Botturi, L., Goodyear, P. Guardia, L. & Koole, M. (2020). Online university teaching during and after the covid-19 crisis: refocusing teacher presence and learning activity. *Postdijit Sci Educ* . <https://doi.org/10.1007/s42438-020-00155-y>

- SCHLOSSER, L. A., & Simonson, M. (2009). Distance education: Definition and glossary of terms (3rd ed.). Charlotte, NC: Information Age.
- SHARPES, D. (Ed.). (1988). *International Perspectives on Teacher Education*. London: Routledge, <https://doi.org/10.4324/9781003034414>
- SIMONSON, M., Zvacek, S. M., & Smaldino, S. (2019). *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education 7th Edition*. IAP.
- ŞİŞMAN, M. (2010). *Eğitim bilimlerine giriş*. Ankara: Pegem Yayınları.
- TALIDONG, K. J. B., & Toquero, C. M. D. (2020). Philippine teachers' practices to deal with anxiety amid COVID-19. *Journal of Loss and Trauma*, 25(6), 573-579, doi:10.1080/15325024.2020.1759225
- TELLİ YAMAMOTO, G. & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlene-meyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi* 3 (1), 25-34.
- TERENKO, O., & Ogienko, O. (2020). How to teach pedagogy courses online at university in COVID-19 pandemic: search for answers. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimen-sionala*, 12(1Sup2), 173-179. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.1sup1/261>
- WALSHAW, M. (2004). Pre-service mathematics teaching in the context of schools: An explora-tion into the constitution of identity. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 7(1), 63-86.
- WHO (2020, 11 Mart). *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19*. Erişim adresi [https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-ope-ning-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020](https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020)
- YAŞAR, M., Karabay, A., & Bilaloğlu, R. G. (2013). " Şimdi ben öğretmen mi oldum?" öğretmen-lik kimliğinin oluşmasında etkili olan etkenlere yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(7).
- YORGANCI, S. (2015). Web tabanlı uzaktan eğitim yönteminin öğrencilerin matematik başarıla-rına etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1401-1420.
- YÖK (2018). Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları. Erişim adresi https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/AA_Sunus_%20Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf
- YÖK (2020). Pandemi günlerinde Türk yükseköğretimi. Erişim adresi <https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/pandemi-gunlerinde-turk-yuksekogretimi.aspx> .